

דַּרְשֵׁתִי קַרְבָּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת ויגש, תשפ"ו

יישר כוח שמכרתם אותי למצרים

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו, ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה".

אומר השפת אמת, מה היתה המחלוקת שהיתה פה בין אחי יוסף לבין יוסף עצמו? הם נבהלו מפניו, שלא יכלו לענות. והוא החזיר להם ואמר להם "אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה".

אומר השפת אמת, האחים הקדושים שראו את יוסף עומד כבזו צדקות, במדרגה כזאת גבוהה, אמרו: אם במצרים שיא השפלות יוסף הגיע לכזו מדרגה, אם לא היינו מוכרים אותו והוא היה אצל אבא, אתה יודע לאיזו מדרגות היה יכול להגיע?

וזה מה שיוסף אמר להם: "זו הטעות שלכם. אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה. אם זכיתי למה שזכיתי, זה רק בגלל שמכרתם אותי מצרימה. אם לא הייתם מוכרים אותי מצרימה, הייתי נשאר בדיוק כמכוס, בלי שום עלייה. דווקא הניסיונות, דווקא הקשיים האלו, הם שהצליחו לרומם אותי יותר מהכל".

ולכן אומר השפת אמת, זה מה שכתוב על משה רבינו "אשר שיברת", וחז"ל דורשים "אשר – יישר כוחך ששיברת". גם אצל יוסף אותו דבר, "אשר מכרתם אותי מצרימה" – יישר כוחכם שמכרתם אותי מצרימה. למה? כי אם זכיתי למה שזכיתי, זה רק בגלל שעמדתי בניסיון.

ולכן "ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף". אומר השפת אמת, יעקב אבינו רצה לישב בשלוה. מה המטרה של יעקב אבינו? לעבוד את השם.

אומר לו בורא עולם: "אם המטרה שלך היא לעבוד אותי להגיע למדרגות, מה שאתה יכול לעבוד בעשרים שנה, אני יכול לסדר לך בשנה אחת". נו, מה תעשה? קפץ עליו רוגזו של יוסף.

כי בזמן הניסיון שבן אדם מתנסה, זה שיא המדרגות שבן אדם יכול להגיע, הם לא ניתנות לתיאור.

סיפור בעל 'מחצית השקל' ועלילת הדם

סיפור בעל "מחצית השקל"* – הרב שמואל הלוי קעלין (לפני כ- 250 שנה): שבזמנו היו הרבה גזירות של עלילות דם – שהיו מעלילים שהיהודים שוחטים נוצרים בשביל הדם של המצות. היו הרבה עלילות דם.

אבל המושל של המחוז שם מאוד העריך את בעל "מחצית השקל". ולכן כל עלילה כזאת, בעל "מחצית השקל" היה מדבר איתו, והכל היה מסתדר. שנה אחת מצאו ילד נוצרי שחוט, ולידו את הסכין של בעל "מחצית השקל". נו, מי כבר עכשיו יכול להיות? אין מישהו אחר עכשיו.

המושל שראה את זה, ישר ציווה לאסור את בעל "מחצית השקל" ואת כל ראשי הקהילה, הכניסו אותם לכלא. בעוד יומיים יש להם משפט.

ביומיים האלו נכנס עורך דין לבעל "מחצית השקל", אומר לו: "תראה, אם אתה כופר ואתה אומר שהסכין לא שלך, אתה יוצא זכאי". אומר לו: "ואם לא? תדע לך שזה גזר דין מוות".

אומר לו בעל "מחצית השקל": "איך אני יכול להגיד שהסכין לא שלי? בחיים לא הוצאתי מהפה שלי מילה של שקר. איך אני עכשיו יכול לשקר? אני לא יכול".

אומר לו: "כן, אבל אתה יודע, אם לא, אז יש צד שני".

אומר לו: "יכול להיות, אבל אני לא יכול להוציא מהפה שלי מילה של שקר. הסכין שלי".

לאחר יומיים היה המשפט. השופט, שואל את בעל "מחצית השקל": "תגיד, הסכין שלך?"

אומר לו: "כן, הסכין שלי. אבל אני לא שחטתי נוצרי".

השופט אומר: "איזה בן אדם גדול! יש לו אפשרות לכפור ולהיות זכאי בדין,

* נקרא על שם חיבורו 'מחצית השקל' שהוא פירוש על מגן אברהם לשולחן ערוך אורח חיים. יום הפטירה שלו ר"ח ניסן.

ואף על פי כן הוא אומר את האמת. אז גם מה שהוא אמר לא שחט נוצרי, זה גם אמיתי. אני מאמין לו".

עמד שם אחד השרים של הגויים, אומר לשופט: "כבוד השופט, איך אתה יכול להאמין לו? הסכין הזאת נמצאת לידו. אתה יכול להאמין לו?"

שואל אותו השופט את השר הזה: "תגיד, מאיפה אתה יודע שהסכין הזאת זה סכין של בעל 'מחצית השקל'?"

אומר לו: "אני עבדתי אצלו. ותראה, בסכין הזאת יש בצד שמאל שריטה למעלה. זה הסכין שלו".

השופט מסתכל – באמת יש שריטה למעלה בצד שמאל.

קם בעל "מחצית השקל", אומר לשופט: "תראה, אמרתי שאני לא השוחט של הנוצרי, אבל אני יודע מי השוחט".

שאל השופט: "מי השוחט?"

אמר לו: "זה, הבן אדם הזה. זה שאמר על הסכין, זה השוחט!"

הביאו מלא שוטרים, חיפשו עליו, לחצו אותו, והוא נשבר והודה שהוא שחט.

שאלו את בעל "מחצית השקל": "מאיפה ידעת שהוא השוחט?"

אמר: "תראה, אני יש לי בבית קרוב לבעד עשרה סכינים. זו הסכין היחידה שיש לי שריטה למעלה בצד שמאל. אין לי עוד סכין עם סימן כזה. תגיד, מאיפה הבן אדם הזה ידע שיש שריטה בצד שמאל? מאיפה הוא ידע את הדברים האלו? סימן שהוא לקח תכנון הכל, והוא שחט".

כשהשופט ראה דבר כזה, הוא הוציא פסק שמאותו זמן ומכאן ולהבא, לכל הדורות, אין יותר עלילת דם. מתברר שהכל שקר וכזב.

אומר בעל "מחצית השקל": "עמדתי כבזה ניסיון – האם לשקר או להיהרג. באותם רגעים, חשבתי לעצמי 'אוי כמה אני מפסיד'. בסוף מתברר שמהרגעים האלו שנראה לך שאתה מפסיד, זה הרגעים שהעלו אותי עד למעלה, וזיכו את כל אנשי הקהילה, את כל המושבה שלנו, לזכות שיותר כבר לא יהיו עלילות דם".

בן אדם, בורא עולם לפעמים מעמיד אותו בכל מיני ניסיונות בחיים שלו, בכל מיני מצבים, והוא לא יודע שדווקא בזמנים האלו – שנראה לך "רק שיחלוף, ריבונו של עולם, עוזב אותי, רד ממני, רק שיחלוף..." – אתה לא יודע שדווקא בזמנים האלו שיא העלייה שלך. שאם תדע להתגבר ואם תדע לצמוח, משם תבוא העלייה שלך וההצלחה שלך בחיים.

אני לא עושה עסקים לפני התפילה

סיפר הרב אלבז שליט"א, סיפר לי בעל המפעל, יהודי ירא שמיים. יש לו מפעל גדול, מחזיק למעלה ממאה פועלים.

"אבל מה אני אגיד לך? אחרי הכל, מהבוקר אני בעבודה – חלק לפני התפילה, חלק אחרי תפילת שחרית, אני עסוק בהודעות, בטלפונים, ואני צריך לעבוד.

יום אחד קראתי בשולחן ערוך שאסור לעשות עסקים לפני התפילה. אני קורא את זה, אני אומר: 'מה, זה אמיתי?' אני פותח עוד ספרים – באמת, לפני תפילת שחרית אין שום עסקים בעולם.

אמרתי לעצמי: גמרנו, מהיום נגמרו עסקים לפני התפילה, דבר ראשון שאני קם בבוקר, זה תפילת שחרית. אין לפני זה כלום. לא משנה מה יהיה.

ומה חשבת שהיצר הרע יושב בשקט? למחרת מתקשר אלי בבוקר המנכ"ל של החברה. עכשיו, כשהמנכ"ל מתקשר, זאת אומרת שזה מאוד רציני. אני אענה? לא אענה? אמרתי לעצמי: קבלה זה קבלה. לא עונים! ולא עניתי לו.

אחרי דקה מתקשר עוד פעם. אני אומר לעצמי: מה הוא רוצה? מה יש לו? אני כבר אמרתי לו – כל מה שאתה צריך, תעשה מה שאתה חושב. בדיוק מה שאני עושה, זה מה שאתה עושה, בדיוק אותו דבר.

אבל הוא מתקשר פעם שלישית, רביעית, חמישית. אני אומר: וואי, כנראה משהו קרה. עזוב, עזוב. כיביתי את הטלפון לגמרי. אמרתי: קבלה זה קבלה. הלכתי להתפלל.

אחרי שגמרתי את התפילה אמרתי: אני אשב גם קצת ללמוד. למדתי עוד איזו חצי שעה, וזהו, סיימתי. הדלקתי את הטלפון, התקשרתי למנכ"ל.

הרשב"א רצה לתהות על קנקנו, מי זה? אולי אחד מ-ל"ו הצדיקים הנסתרים? אז הוא קרא לו, דיבר איתו – לא, הוא לא יודע כלום. הוא יודע למכור, זה מה שהוא יודע לעשות. הוא במכולת, זהו. ניסה – כלום. יהודי פשוט. נו, בסדר, זה מה שיש.

שואל אותו: "תגיד לי, במה אתה... מה המיוחד שאתה...?" סיפר לו: "בחלום אמרו לי לקרוא לך".

אמר לו היהודי הזה: "אני בחיים לא שיקרתי במשקל. הרבה מוכרים אמרו לי: 'כדאי לך לרמות. מה, אתה יודע, קילו תעשה 900. שים למטה משקולת והכל יסתדר. רק מזה מרוויחים, לא ממה שאתה מוכר'. אבל אני לא רימייתי אף פעם!"

אתה יודע, יש לי ניסיון גדול. כל יום צוחקים עלי כולם שאני ישר מאוד מאוד."

הרשב"א ביקש ממנו שישמש שליח ציבור. סיפר הבן אדם: "הלכתי למכולת, הבאתי את המאזניים, שמתי על התיבה, אמרתי: 'ריבוננו של עולם, כמו שאני, יש לי קשיים ויש לי ניסיונות, ואני עומד בניסיון הזה, אני מתאמץ, עומד בכזה ניסיון. גם אתה אלוקים, יש לך עכשיו ניסיון להוריד לנו גשם. תתאמץ, ריבוננו של עולם, תתאמץ!'. ובמקום התחילו לרדת גשמים.

תפילה של הרשב"א וגדולי ישראל שבזמן הרשב"א התפללו – לא עזר. אבל תפילה של יהודי פשוט שמתאמץ, כשכולם לא שמים עליו... שם אלוקים מסתכל על האדם בזמנים השחורים האלו.

ביאור הרשב"א איך משה היה עניו מכל האדם

כתוב בספר "אגרות הרשב"א" (אחד מאדמור"י חב"ד): "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה". תגיד, איך יכול להיות שמשה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה?

זאת אומרת, אתה רואה את הבן אדם בעולם הכי פחות – משה רבינו יותר ממנו? אל תגזים, אל תגזים! יש גבול עד כמה... סוף סוף – משה רבינו, אלוקים דבר איתו פנים מול פנים, לא נרתע אפילו, מוריד את התורה. מה, אני לא מבין איך אתה יכול להיות הכי עניו מכולם?

כותב הרשב"א שכשמה רבינו עלה לשמיים, ביקש מבורא עולם להראות את כל הדורות שיש. וראה את הדור האחרון (לא הדור שלנו, הדור של הרשב"א. הדור שלנו... הוא לא זכה לראות אותנו – לא יודע אם יש לו זכות לראות אותנו).

והוא אמר: "וואו! אלו – אני עובד את השם כי יש לי לב. אלו אין להם לב לעבוד את השם, ועובדים את השם! אלו גדולים ממני!". ולכן משה היה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה.

זאת זכות לראות את בחורי הישיבות

סיפר ראש ישיבת מיר, רבי שמואל בירנבוים (הוא קבור ממול הציון של הרב עובדיה): "שנה אחת היינו כמה בחורי ישיבות שהלכנו להתארח אצל החפץ חיים. במוצאי ראש השנה. החפץ חיים אמר: 'אני מאוד מודה לכם שבאתם פה אלי להתארח בראש השנה. כי כתוב שיעקב אבינו אמר: עוד יוסף בני חי, אלכה ואראנו בטרם אמות'. למה? כי יעקב אבינו אמר שהמדרגות שאדם זוכה למעלה, זה רק לפי הניסיונות שיש לו בדור פה. וכשיעקב אבינו ראה את הניסיונות של יוסף, אמר: 'וואי, עכשיו שהוא חי, אני יכול לראות אותו. אם אני אמות ואחר כך יוסף ימות, אני כבר לא אצליח לראות אותו למעלה, כי הוא במדרגות אחרות לגמרי'.

אמר להם החפץ חיים: 'אני מודה לכם שזיכיתם אותי שאני יכול לראות אתכם בחורי ישיבות. למה? כי אני – גם עברתי ניסיונות, אבל זה לא ניסיונות כאלו גדולים. אבל אתם עומדים בכאלו ניסיונות! יש לי זכות לראות אתכם!'.*

בן אדם ידע – דווקא איפה שאתה רואה את הקשיים. וכל אחד והקושי שלו. יש אחד שהקושי שלו זה בבוקר, יש אחד זה בלילות, יש אחד הקושי שלו ללמוד במוצאי שבת, ואחד הקושי שלו בשלום בית, ואחד הקושי שלו בדברים אחרים, ואחד הקושי שלו בבין אדם לחברו. כל אחד יש לו את הקושי שלו. איפה שיש לך את הקושי, תדע ששם הכלי הכי מוצלח לברכה. והשם יעזור לנו על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.

* כל שכן שאנחנו צריכים לומר לעצמנו איזו זכות גדולה היא בשבילנו לראות את בחורי הישיבות. כי אנחנו לא מבינים איזה ניסיונות גדולים עוברים בדור הזה. הלוואי וזוכה לראות אותם למעלה, עם כל הזכויות העצומות שיש להם.

אומר לי המנכ"ל: 'וואי, אתה... יש לך מזל יותר משכל! תשמע, הגיעו קבוצה של מס הכנסה, באו להתלבש עליך. הם אמרו לי: תפתח את המשרד, תביא לנו את כל התיקים.

אמרתי להם: משרד נפתח רק על ידי המנהל. משרד לא נפתח בלי המנהל. יש מנהל – פותח את המשרד.

'טוב, אבל אל תדאגו, אני מתקשר למנהל, הוא יבוא יפתח את המשרד'. אני מתקשר אליך – אתה לא עונה. מתקשר עוד פעם – אתה לא עונה. מתקשר – לא עונה.

אמרתי להם: אל תדאגו, הכי הרבה חצי שעה הוא בא. הם חיכו חצי שעה – לא ענית. חיכו שעה – אתה לא עונה. מתקשר – אתה לא עונה.

הם ראו שאתה לא עונה, הם שאלו מה קורה? אמרתי: הוא מתפלל. 'אה, הוא מתפלל? אה, המנהל שלכם כשהוא מתפלל לא אכפת לו בכלל מהמפעל? אז בטח הוא גם לא רמאי'. תביא את האישורים! חתמו לו שהמפעל עבר ביקורת והכל עבר בהצלחה. תדע לך, יש לך מזל יותר משכל!.

אמר: אני רוצה להגיד לך – לא מזל ולא שכל ולא כלום. הלכה בשולחן ערוך שעמדתי בה! שאתה מתקשר וחוזר ומתקשר אלי, ואני עוצר את עצמי, ועמדתי בניסיון הגדול הזה, תדע לך שם קניתי את ההצלחה שלי.

כל אחד מאיתנו מסתמא מתחזק בכל מיני עניינים. רק הוא מתחיל להתחזק – מגיע היצר הרע. זה דבר טבעי. רק אז מגיע היצר הרע. ושם הוא יודע, כי שם ברגעים האלו שאתה מתמודד – 'מה אני אעשה? כן אעשה? אני אלך? לא אלך?'

איזה ניסיונות יש... אתה נוסע לחתונה של אחותך. אה, חתונה של אחותך, אתה נוסע לבני ברק. עכשיו חורף, מה עם מנחה? עכשיו היצר הרע מה אומר לך "בטח בעצירה יהיה מנחה... בטח נגיע ויהיה זמן למנחה...". "אתה בטוח?" "לא, לא בטוח. אבל אה...". "מה אבל?! מנחה!..." "כן מנחה... אבל מה עם החתונה של אחותי?".

אתה יודע, בן אדם עומד בכל מיני ניסיונות, והוא לא יודע לפעמים שדווקא הניסיונות האלו – זה ההצלחה שלו בחיים. אין לנו איזה מלאך שבא ואומר לנו: "תשמע, אם תעמוד בניסיון הזה, אתה תצליח מאוד מאוד. אם תעמוד בניסיון הזה, אתה תינצל ממות". אבל אתה שומע סיפור ועוד סיפור, שכדאי לאדם להתמודד. אתה מתמודד – אתה מצליח בחיים שלך.

סיפור על שכר שמירת העיניים

סיפור קבוצה של בחורים, סוף זמן חורף, החלטנו שנוסעים הביתה. אנחנו גרים בארצות הברית, נוסעים הביתה. אפשר לנסוע שעה וחצי במטוס, ואפשר תשע שעות ברכב (שוכרים מיניבוס ונוסעים).

התלבטנו מה עושים? ברור שעדיף שעה וחצי בטיסה! וגם המחיר של נסיעה במיניבוס יותר יקר. גם תשע שעות נסיעה וגם המחיר מאוד יקר.

אבל יש הבדל. כשאתה שוכר מיניבוס, ונוסע – אין בעיה בשמירת העיניים. העיניים נקיות. אבל אם אתה נוסע במטוס, אתה צריך להגיע לשדה התעופה. שם יש בעיה חמורה מאוד מאוד בשמירת העיניים.

נו, מה עושים? חלק מהבחורים אמרו: "מה? תשע שעות ניסע? אתה רוצה תשע שעות לנסוע? מה זה קל? היום אחד שנוסע שלוש שעות לבני ברק הוא כבר מרגיש מפורק. תשע שעות לנסוע..."

אבל מצד שני. יש שמירת העיניים...

החליטו בסוף רוב הבחורים: עדיף לשמור את העיניים בקדושה. שכרו מיניבוס, ונסעו. אולי שמונה וחצי שעות נסעו.

הגיעו לאיזה סיבוב, הנהג נרדם. והאוטובוס התפרק לגורמים, נפל באחד הסיבובים.

סיפר איזה יהודי שעבר שם: "אני הייתי במקרה במקום שם, אני ראיתי את התאונה. ידעתי – לא נשאר משם אף אחד! מכוז תאונה, מהסלטות שהמיניבוס עשה – לא ישרוד אף אחד בפנים!"

רצתי, אני רואה את כל התשעה בחורי ישיבות יצאו מהמיניבוס כאילו לא קרה כלום! כאילו הם לא היו בפנים, בלי שריטה, בלי כלום. הבנתי רק אז כמה שבן אדם הולך עם השם יד ביד, עד כמה הוא מצליח".

תפילת הרשב"א לא הועילה אבל של בעל המכולת כן

עכשיו סיפור מהראשונים, סיפור מזמן הרשב"א... – היה בזמנו רעב. הודיעו לרשב"א בחלום שיש איזה יהודי אחד בעל מכולת – אם הוא יתפלל, ירד גשם לעולם.